

POSTANOWIENIE

7 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 7 listopada 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa Z. F.

przeciwko A. S.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej,

na skutek skargi kasacyjnej Z. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z 29 czerwca 2023 r., XVI Ca 852/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia powódce niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku na rzecz adw. D. K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł, podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powódce Z. F. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

(E.C.)

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 29 czerwca 2023 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację powódki Z. F. od wyroku Sądu Rejonowego Gdańsk-Północ w Gdańsku z 13 maja 2022 r., którym Sąd ten oddalił jej powództwo przeciwko A. S. o uzgodnienie treści księgi wieczystej prowadzonej dla bliżej we wniosku opisanego lokalu mieszkalnego poprzez wykreślenie z niej pozwanego jako właściciela i wpisanie w to miejsce powódki.

Powódka oparła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego na obu podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy prawnoprocesowej skarżąca zarzuciła naruszenie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosku powódki o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania karnego przeciwko G. B. i D. T., w sytuacji gdy czyn zarzucany oskarżonym (pośrednikom w niniejszej sprawie) został popełniony na szkodę powódki, zaś ustalenia poczynione w postępowaniu karnym przed Sądem Okręgowym w Gdańsku w sprawie [...]mogą znacząco wzbogacić materiał faktyczny i dowodowy niniejszej sprawy, oddziałując zarazem na ocenę dowodów i kierunek rozstrzygnięcia. W ramach podstawy materialnoprawnej powódka zarzuciła naruszenie poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (dalej: „u.k.w.h.”) i art. 58 § 2 k.c., polegające na przyjęciu, że umowa pożyczki z elementem przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie z 22 maja 2012 r. (zawarta pomiędzy powódką a poprzednikami prawnymi pozwanego), jak też sama czynność powiernicza (fiducjarna) nie są nieważne w świetle zasad współżycia społecznego, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że prawo pozwanego chroni rękojmią wiary publicznej ksiąg wieczystych, w sytuacji gdy materiał dowodowy w sprawie wskazuje jednoznacznie, że czynności prawne działane między stronami umów pozostawały w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, w szczególności z naczelną zasadą współżycia społecznego w postaci zasady

uczciwości w obrocie, jak również z zasadą rzetelności, słuszności i uczciwego obrotu, zasadą niewykorzystywania słabszej pozycji drugiej strony czynności prawnej, oraz zasadą ekwiwalentności świadczeń, zaś pozwany nie tylko mógł z łatwością dowiedzieć się o tym, że treść księgi wieczystej przedmiotowego lokalu jest niezgodna z rzeczywistym stanem prawnym, lecz wprost został o tej okoliczności poinformowany przez powódkę.

Skarżąca uzasadniła wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, powołując się na jej oczywistą zasadność. Zdaniem powódki, naruszenie przez Sąd odwoławczy przepisów postępowania (art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz prawa materialnego (art. 5 u.k.w.h. i art. 58 § 2 k.c.) spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skarżąca podniosła, że z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy wynika w sposób jednoznaczny, że czynności prawne zdziałane między stronami umów pozostawały w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego oraz właściwościami zabezpieczenia, w szczególności z naczelną zasadą współżycia społecznego w postaci zasady uczciwości w obrocie, jak również z zasadą rzetelności, słuszności i uczciwego obrotu, zasadą równości stron, zasadą niewykorzystywania słabszej pozycji drugiej strony czynności prawnej, oraz zasadą ekwiwalentności świadczeń. Pogląd swój skarżąca szeroko uargumentowała, podnosząc na koniec, że naganne działanie pośredników G. B. i D. T., wymierzone przeciwko powódce i wypełniające znamiona przestępstwa, w powiązaniu z niekorzystnym dla powódki jako pożyczkobiorcy ukształtowaniem treści umów, doprowadziło do ich nieważności ze względu na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.).

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o wydanie zarządzenia o zwrocie skargi bądź o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania ewentualnie o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie od powódki kosztów postępowania dotyczącego orzeczenia o zabezpieczeniu roszczenia oraz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., lecz nie została ona wykazana.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać zarzucanego naruszenia prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości

prima facie, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ. i z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przestanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i powołane tam orzeczenia).

Powództwo Z. F. skierowane przeciwko W. R. i W. R.1 (którzy umową z 31 października 2014 r. zbyli na rzecz pozwanego A. S. nieruchomość lokalową objętą księgą wieczystą, co do której powódka wystąpiła w niniejszej sprawie z powództwem o uzgodnienie jej treści z rzeczywistym stanem prawnym) o ustalenie nieważności umowy pożyczki, przeniesienia własności tej nieruchomości lokalowej oraz zobowiązującą do przeniesienia jej własności z dnia 22 maja 2012 r. (z powodu jej sprzeczności z prawem i zasadami współżycia społecznego, działania pod wpływem błędu oraz wyzysku), zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 8 marca 2016 r., sygn. akt [...]. Apelacja powódki również została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. z dnia 10 maja 2017 r., [...]. Skoro umowa z 22 maja 2012 r. nie była wadliwa, to treść księgi wieczystej, prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości lokalowej w chwili jego nabycia przez pozwanego nie była niezgodna z rzeczywistym jej stanem, a w konsekwencji nie można przypisać mu złej wiary w rozumieniu ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Właśnie prawomocność rozstrzygnięcia tego sporu między powódką i poprzednikami prawnymi pozwanego, wyklucza uwzględnienie jej powództwa i wpisane jej jako właścicielki przedmiotowego lokalu w miejsce pozwanego. Gdyby nawet teoretycznie założyć złą wiarę pozwanego, to prawo własności tegoż lokalu wróciłoby do poprzedników prawnych pozwanego, a nie do powódki. Ubocznie tylko należy zwrócić uwagę, iż klauzule generalne w postaci zasad współżycia społecznego nie mogą stanowić samodzielnej podstawy uwzględnienia powództwa.

W tych okolicznościach brak jest wystarczających podstaw do podzielenia tezy skarżącej, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna w przedstawionym wyżej rozumieniu.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 7 w zw. z § 5 pkt 8 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1935). Nie zasługiwał natomiast na uwzględnienie wniosek pozwanego o zasądzenie na jego rzecz także kosztów postępowania w przedmiocie zabezpieczenia, gdyż w tym zakresie pozwany nie podejmował czynności, które można byłoby zakwalifikować jako koszty celowej obrony praw w rozumieniu art. 98 § 1 k.p.c.

Z kolei o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1184) w zw. § 8 pkt 7 w zw. z § 11 pkt 8, § 16 ust. 4 pkt 2, § 24 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U, poz.763).

(E.C.)

[a]